

10. Савенко М. Співвідношення судової практики Конституційного Суду України із судовою практикою Європейського суду з прав людини / М. Савенко // Вісник Конституційного Суду України. – 2006. – № 2. – С. 30–42.
11. Сироткіна А. Інститут індивідуальної конституційної скарги вже на часі / А. Сироткіна // Голос України. – 2011. – № 173 (5173). – С. 2.
12. Ткачук П. Роль і місце Конституційного Суду України у захисті прав і свобод людини / П. Ткачук, А. Ткачук // Вісник Конституційного Суду України. – 2010. – № 4. – С. 118–131.
13. Тодика Ю. М. Конституційне право України : підручник [для студентів вищих навчальних закладів] / Ю. М. Тодика, В. С. Журавський. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. – 544 с.
14. Цимбалістий Т. О. Конституційна юстиція в Україні : Навч. посібник / Т. О. Цимбалістий. – К. : ЦУЛІ, 2007. – 200 с.
15. Шаповал В. Проблеми розвитку конституційної юрисдикції в Україні / В. Шаповал // Вісник Конституційного Суду України. – 1998. – № 2. – С. 53.

I. Petriv

PROTECTING HUMAN AND CIVIL RIGHTS AS ONE OF THE MAJOR FUNCTIONS OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE

The functions of the Constitutional Court of Ukraine are not limited to only those powers that are directly provided by the Constitution and laws of Ukraine. His work is also related to the implementation of a number of features that are designed to ensure the supremacy of the Constitution of Ukraine, to promote a single understanding of law in the state to ensure adequate protection of human and civil rights. One of possible mechanism to increase the role of the Constitutional Court of Ukraine on protection of human and civil rights can be institute constitutional complaint.

Keywords: constitutional justice, the Constitutional Court of Ukraine, functions, the constitutional complaint.

Матеріал надійшов 30.05.2012

УДК 342.9

Пухтецька А. А.

ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

У статті розглянуто поняття та принципи європейського адміністративного права, визначено необхідність проведення вітчизняних досліджень проблем запровадження в національній державо-та правотворчій практиці вимог означених принципів з урахуванням вітчизняних адміністративних традицій. Визначено взаємозв'язки та співвідношення предмета дослідження з принципами європейського права, а також принципами належної адміністрації, покладеними в основу кодифікації взаємовідносин органів публічної влади з громадянами в країнах-членах Європейського Союзу.

Ключові слова: публічна адміністрація, європейське адміністративне право, принципи європейського адміністративного права, належна адміністрація (good administration), європейське право, адміністративно-правові відносини, адміністративне право.

Європейське адміністративне право (скорочено – ЄврАП) – самостійна наука і галузь права, що почала виокремлюватися наприкінці 80-х рр. ХХ століття як закономірний результат європейських адміністративних конвергенційних процесів, спрямованих на зменшення роз-

біжностей та невідповідностей в адміністративній структурі та налагодження зв'язків між формально відокремленими публічними адміністраціями європейських країн. На сьогодні дослідженню змісту ЄврАП та відповідних правових принципів присвячено праці видатних зару-

біжних учених: Ж. Зілера, С. Касіса, Й. Олсена, М. Фромонта та багатьох інших.

У вітчизняній науці державного управління та адміністративного права ЄврАП як самостійна галузь комплексно не досліджувалася. Окремі аспекти поняття та принципів європейського адміністративного права розглядалися у працях В. Б. Авер'янова, І. А. Грицяка, А. А. Пухтецької.

На сьогодні в доктрині адміністративного права України визнається необхідність врахування принципів ЄврАП права для оновлення розуміння принципів діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що сприятиме не тільки удосконаленню доктринального розуміння вимог, основоположних засад діяльності органів публічної адміністрації у взаємовідносинах із громадянами, а значною мірою визначатиме подальшу правотворчу та правозастосовчу практику, напрями трансформації вітчизняної правової системи в цілому.

Теоретичне підґрунтя формування ЄврАП розкрито у працях Ю. Шварце, Ж. Зілера, С. Касіса та ін., зокрема узагальнено, що ЄврАП регулює діяльність європейської адміністрації, до якої належить сукупність європейських та національних адміністративних органів. Необхідність виникнення самостійної галузі ЄврАП обумовлена багаторівневою структурою європейської адміністрації, наявністю у її складі європейських та національних адміністративних органів.

Принципи ЄврАП були вперше сформульовані у праці Юргена Шварце «Europaisches Verwaltungsrecht» (з нім. – «Європейське адміністративне право»), 1988 р.; до них було віднесено: принцип законності; можливість скасування (або відкликання) незаконного адміністративного акта; принцип недискримінації; юридична визначеність; право на захист; принцип пропорційності; принцип поваги до фундаментальних прав людини та громадянина; принцип субсидіарності; принцип належної адміністрації; принцип прозорості; принцип застосування; принцип прямої дії.

Тут важливо уточнити співвідношення принципів ЄврАП із принципами європейського права: принципи європейського права мають загальний характер та застосовуються щодо визначення автономності європейського права, примату над національним правом, безпосередності застосування тощо; а галузь ЄврАП відносить до своїх принципів основоположні вимоги щодо діяльності органів публічної адміністрації та їх взаємовідносин із приватними особами, що проявляється у виділенні принципів законності, можливості скасування незаконного адміністративного акта, принципу недискримінації, юридичної визначеності, права на захист, принципу

пропорційності тощо. Зокрема принцип субсидіарності, який має одноіменний принцип-вимогу серед принципів європейського права, як принцип ЄврАП тлумачиться як вимога щодо прийняття рішень відповідними органами на найнижчих рівнях, забезпечувати ефективність запропонованих заходів.

У вітчизняній науці державного управління та адміністративного права комплексні дослідження ЄврАП ще не проводилися, необхідно слід визнати розробку теоретико-методологічних і наукових засад дослідження змісту та ключових вимог порівняно недавно сформованої в європейській правовій доктрині галузі ЄврАП. Це сприятиме адаптації як доктринальних положень, так і чинних норм вітчизняного адміністративного законодавства до європейських принципів та стандартів організації та діяльності публічної адміністрації.

На основі ЄврАП формуються та запроваджуються у правозастосовчу практику країн-членів ЄС уніфіковані вимоги-принципи, правила взаємовідносин органів публічної влади з особами публічного і приватного права. ЄврАП та одноіменні принципи відіграють важливу роль в уніфікації зовнішньої діяльності публічних адміністрацій європейських країн, першочергово у взаємовідносинах із громадянами. Окремі принципи ЄврАП закріплено у проєкті Модельного кодексу належної адміністрації.

Важливим напрямом розвитку ЄврАП є захист прав громадян, зокрема, в Європейському суді з прав людини, в судовій практиці якого набувають подальшого розвитку принципи і стандарти взаємовідносин органів публічної адміністрації з громадянами, забезпечується єдність правозастосовчої практики.

Принципи європейського адміністративного права (принципи ЄврАП) – перелік ключових вимог до діяльності європейської адміністрації на європейському та національному рівнях. Принципи ЄврАП визначають сукупність основних принципів, які відбивають найважливіші цінності, гарантії, права людини і громадянина у взаємовідносинах з європейською адміністрацією. У них акумульовано понад п'ятнадцятирічний досвід науково-дослідної діяльності, що здійснювалася під егідою провідних європейських організацій для уніфікації принципів діяльності публічних адміністрацій країн-членів ЄС та європейської адміністрації.

Теоретичні засади застосування принципів ЄврАП розроблені у працях зарубіжних учених Ж. Зілера, С. Касіса, М. Фромонта, Ю. Шварце та ін. На сьогодні принципи ЄврАП найбільшою мірою відображені у переліку принципів належної адміністрації та становлять теоретичне підґрунтя останньої. Власна нормативна база засто-

сування принципів ЄвРАП ще не сформована остаточно, проте дотримання основних принципів ЄвРАП забезпечується національним законодавством країн-членів ЄС та застосуванням національних засобів державного примусу в частині імplementованих у законодавство принципів ЄвРАП. На рівні ЄС окремі принципи ЄвРАП визначені в проекті Конституції ЄС (принцип належної адміністрації та ін.).

Окремі принципи ЄвРАП за назвою збігаються з принципами європейського права, проте не за змістом. Уточнимо, що принципи європейського права мають загальний характер та застосовуються щодо визначення автономності європейського права, примату над національним правом, безпосередності застосування тощо; а галузь ЄвРАП відносить до своїх принципів основоположні вимоги щодо діяльності органів європейської адміністрації та їх взаємовідносин з приватними особами, що проявляється у виділенні принципів законності, можливості скасування незаконного адміністративного акта, принципу недискримінації, юридичної визначеності, права на захист, принципу пропорційності тощо.

Зокрема останній одноіменний з принципом європейського права принцип, як принцип ЄвРАП визначається як вимога щодо використання у реалізації повноважень таких засобів, які від-

повідають цілям отримання відповідного результату, та які не повинні виходити за межі необхідного для поставленого завдання.

Принципи ЄвРАП виступають поряд з принципами Європейського адміністративного простору складовими родового поняття європейських принципів адміністративного права, дослідження яких у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі розпочалися на початку ХХІ століття. Принципи ЄвРАП ще не достатньою мірою досліджені вітчизняними вченими. Тому вітчизняна наука державного управління та адміністративного права потребує комплексного перегляду усталених поглядів щодо визначення принципів адміністративного права, оскільки їх переважна більшість сформувалася в радянський період, тож на часі якісне оновлення основоположних категорій, у тому числі з урахуванням принципів ЄвРАП.

Вивчення змісту принципів ЄвРАП сприятиме кодифікації значного масиву правових актів підзаконного характеру у сфері взаємовідносин громадянам, які в європейських країнах за традицією врегульовуються на рівні закону. Також запровадження окремих принципів ЄвРАП у проекті Адміністративно-процедурного кодексу сприятиме своєчасному врахуванню сучасних принципів взаємовідносин органів публічної адміністрації з громадянами.

Список літератури

1. Зіллер Жак. Політико-адміністративні системи країн ЄС / Жак Зіллер ; [пер. з франц. В. Ховхун]. – К. : Основи, 1996. – 420 с.
2. Грицяк І. А. Європейське управління : теоретико-методологічні засади : монографія / І. А. Грицяк. – К. : К.І.С., 2006. – 398 с.
3. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / [ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова) та ін.]. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007–2004. – Том 1 : Загальна частина. – 2007. – 592 с.
4. Пухтецька А. А. Європейський адміністративний простір і принцип верховенства права : Монографія / Відп. ред. В. Б. Авер'янов. – К. : Видавництво «Юридична думка», 2010. – 140 с.

A. Pukhtetska

THE NOTION AND PRINCIPLES OF EUROPEAN ADMINISTRATIVE LAW

The article reveals the notion and principles of European administrative law, and underlines the necessity of further national scientific research in the sphere of introduction in Ukrainian state- and law-making practice of the above-mentioned principles, with respect to the existing national administrative traditions. Here've been defined the correlation and links between the subject of the research and the principles of European law, as well as principles of good administration, being posed in the core of codification for external relations of public administration with citizens in the member-states of the European Union.

Keywords: public administration, European administrative law, principles of European administrative law, good administration, European law, administrative legal relations, administrative law.

Матеріал надійшов 30.05.2012